

**Poradnik dotyczący analizy możliwości
zanieczyszczenia gleby, ziemi lub wód gruntowych
substancjami powodującymi ryzyko.**

Dokument skierowany do prowadzących instalacje, które wymagają uzyskania pozwolenia zintegrowanego oraz do organów ochrony środowiska.

SPIS TREŚCI

LISTA SKRÓTÓW	3
1 O PORADNIKU	7
2 ASPEKTY PRAWNE DOTYCZĄCE RAPORTU POCZĄTKOWEGO	8
2.1 PODSTAWY PRAWNE SPORZĄDZENIA RAPORTU POCZĄTKOWEGO	8
2.2 ANALIZA RYZYKA I RAPORT POCZĄTKOWY W IED	8
2.3 ANALIZA RYZYKA I RAPORT POCZĄTKOWY W Ustawie POŚ.....	9
2.3.1 Podstawowe kryteria związane z przeprowadzeniem analizy ryzyka.....	9
3 W JAKIM PRZYPADKU NALEŻY SPORZĄDZIĆ RAPORT POCZĄTKOWY.....	10
4 W JAKIEJ FORMIE SPORZĄDZIĆ ANALIZĘ RYZYKA.....	11
5 KIEDY NALEŻY OPRACOWAĆ I PRZEDŁOŻYĆ ANALIZĘ RYZYKA.....	11
5.1 DLA ISTNIEJĄCYCH INSTALACJI DOTYCZĄCYCH OBOWIĄZKIEM UZYSKIWANIA POZWOLENIA ZINTEGROWANEGO.....	11
5.2 DLA ISTNIEJĄCYCH INSTALACJI NIEOBJĘTYCH DOTYCZĄCYCH OBOWIĄZKIEM UZYSKANIA POZWOLENIA ZINTEGROWANEGO.....	12
5.3 DLA NOWYCH INSTALACJI OBJĘTYCH OBOWIĄZKIEM UZYSKANIA POZWOLENIA ZINTEGROWANEGO.....	13
6 POZWOLENIE ZINTEGROWANE A ANALIZA RYZYKA	13
7 ZAKŁAD CZY INSTALACJA	13
8 SUBSTANCJE POWODUJĄCE RYZYKO	13
9 ZMIANY W INSTALACJI A ANALIZA RYZYKA	15
10 ETAPY PRZYGOTOWANIA ANALIZY RYZYKA ZANIECZYSZCZENIA	15
10.1 ZADANIA PRZEWDZIANE DO REALIZACJI W POSZCZEGÓLNYCH ETAPACH.....	18
ZAŁĄCZNIKI	22

LISTA SKRÓTÓW

Poniżej przedstawiono listę skrótów, które zastosowano w niniejszym Poradniku.

gleba	oznacza górną warstwę litosfery, złożoną z części mineralnych, materii organicznej, wody glebowej, powietrza glebowego i organizmów, obejmującą wierzchnią warstwę gleby i podglebie ¹ ;
historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi	oznacza zanieczyszczenie powierzchni ziemi, które zaistniało przed dniem 30 kwietnia 2007 r. lub wynika z działalności, która została zakończona przed dniem 30 kwietnia 2007 r.; rozumie się przez to także szkodę w środowisku w powierzchni ziemi w rozumieniu art. 6 pkt 11 lit. C ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz. U. z 2014 r. poz. 210 i 1101), która została spowodowana przez emisję lub zdarzenie, od którego upłynęło więcej niż 30 lat ² ;
IED	oznacza Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/75/WE z dnia 24 listopada 2010 roku w sprawie emisji przemysłowych (zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola) (wersja przekształcona) (Dz. U. L 334 z 17.12.2010, str. 17, z późn. zm.);
instalacja	oznacza <ul style="list-style-type: none">a) stacjonarne urządzenie techniczne,b) zespół stacjonarnych urządzeń technicznych powiązanych technologicznie, do których tytułem prawnym dysponuje ten sam podmiot i położonych na terenie jednego zakładu,c) budowle niebędące urządzeniami technicznymi ani ich zespołami, których eksploatacja może spowodować emisję ³ ;
istotna substancja powodująca ryzyko	oznacza substancję, która w związku z możliwością spowodowania zagrożenia, mobilnością, trwałością i biodegradowalnością (jak również innymi właściwościami), może doprowadzić do skażenia powierzchni ziemi oraz jest stosowana, produkowana lub uwalniana przez instalację ⁴ ;

¹ Zgodnie z art. 3 pkt 25 lit. a) Ustawy POŚ.

² Zgodnie z art. 3 pkt 5a Ustawy POŚ.

³ Zgodnie z art. 3 pkt 6 Ustawy POŚ.

⁴ Na podstawie pkt 4.2. Wskazówek KE.

- powierzchnia ziemi** oznacza ukształtowanie terenu, glebę, ziemię oraz wody gruntowe⁵;
- prowadzący instalację** oznacza podmiot uprawniony na podstawie określonego tytułu prawnego do władania instalacją w celu jej eksploatacji zgodnie z wymaganiami ochrony środowiska, na zasadach wskazanych w Ustawie POŚ⁶.
- raport początkowy** oznacza dokument „Raport początkowy o stanie zanieczyszczenia gleby, ziemi i wód gruntowych substancjami stwarzającymi ryzyko”⁷;
- Rozporządzenie CLP** oznacza Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin, zmieniające i uchylające dyrektywy 67/548/EWG i 1999/45/WE oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 (Dz. Urz. UE L 353 z 31.12.2008, s. 1, z późn. zm.);
- substancja powodująca ryzyko** oznacza substancję stwarzającą zagrożenie i mieszaninę stwarzającą zagrożenie, należącą co najmniej do jednej z klas zagrożenia wymienionych w częściach 2-5 załącznika I do Rozporządzenia CLP, w szczególności substancję powodującą ryzyko, o której mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 101a ust. 5 pkt. 1 Ustawy POŚ⁸;
- szkoda w środowisku** oznacza negatywną, mierzalną zmianę stanu lub funkcji elementów przyrodniczych, ocenioną w stosunku do stanu początkowego, która została spowodowana bezpośrednio lub pośrednio przez działalność prowadzoną przez podmiot korzystający ze środowiska:
- a) w gatunkach chronionych lub chronionych siedliskach przyrodniczych, mającą znaczący negatywny wpływ na osiągnięcie lub utrzymanie właściwego stanu ochrony tych gatunków lub siedlisk przyrodniczych, z tym że szkoda w gatunkach chronionych lub chronionych siedliskach przyrodniczych nie obejmuje uprzednio zidentyfikowanego negatywnego wpływu, wynikającego z działania podmiotu korzystającego ze środowiska zgodnie z :
- decyzją, o której mowa w art. 34 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody lub
 - decyzją, o której mowa w art. 56 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, lub

⁵ Na podstawie art. 3 pkt 25 Ustawy POŚ.

⁶ Na podstawie art. 3 pkt 31 Ustawy POŚ.

⁷ Na podstawie art. 208 ust. 2 pkt 4 lit. a) Ustawy POŚ.

⁸ Na podstawie art. 3 pkt 37a Ustawy POŚ.

- zatwierdzonym planem urządzenia lasu, dla którego przeprowadzono strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko, o której mowa w art. 46 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r. poz. 1235, z późn. zm.), lub
 - decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach, o której mowa w art. 71 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, lub
 - postanowieniami, o których mowa w art. 90 ust. 1 i art. 98 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko,
- b) w wodach, mającą znaczący negatywny wpływ na potencjał ekologiczny, stan ekologiczny, chemiczny lub ilościowy wód,
- c) w powierzchni ziemi, przez co rozumie się zanieczyszczenie gleby lub ziemi, w tym w szczególności zanieczyszczenie mogące stanowić zagrożenie dla zdrowia ludzi⁹;

Ustawa Nowelizująca oznacza ustawę z dnia 11 lipca 2014 roku o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2014 roku, poz. 1101);

Ustawa POŚ oznacza ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 roku - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 roku, poz. 1232, j.t., ze zmianami, w brzmieniu na dzień 5 września 2014 roku);

Ustawa Szkodowa oznacza ustawę z dnia 13 kwietnia 2007 roku o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz. U. z 2014 roku, poz. 210, j.t., ze zmianami);

wody gruntowe oznaczają wody podziemne w rozumieniu art. 9 ust. 1 pkt 22 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2012 r. poz. 145, z późn. zm.), które znajdują się w strefie nasycenia i pozostają w bezpośredniej styczności z gruntem lub podglebiem¹⁰;

⁹ Zgodnie z art. 6 pkt 11 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 roku o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz. U. z 2014 roku, poz. 210, j.t., ze zmianami).

¹⁰ Zgodnie z art. 3 pkt 25 lit. c) Ustawy POŚ.

- wody podziemne** oznaczają wszystkie wody znajdujące się pod powierzchnią ziemi w strefie nasycenia, w tym wody gruntowe pozostające w bezpośredniej styczności z gruntem lub podglebiem¹¹;
- Wskazówki KE** oznaczają Komunikat Komisji „Wskazówki Komisji Europejskiej dotyczące opracowywania sprawozdań bazowych na podstawie art. 22 ust. 2 dyrektywy 2010/75/UE w sprawie emisji przemysłowych” (2014/C 136/03);
- zakład** oznacza jedną lub kilka instalacji wraz z terenem, do którego prowadzący instalacje posiada tytuł prawny, oraz znajdującymi się na nim urządzeniami¹²;
- ziemia** oznacza górną warstwę litosfery, znajdującą się poniżej gleby, do głębokości oddziaływania człowieka¹³;

¹¹ Zgodnie z art. 9 ust. 1 pkt 22 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2012 r. poz. 145, z późn. zm.)

¹² Zgodnie z art. 3 pkt 48 Ustawy POŚ.

¹³ Zgodnie z art. 3 pkt 25 lit. b) Ustawy POŚ.

1 O PORADNIKU

Niniejszy Poradnik dotyczący analizy możliwości zanieczyszczenia gleby, ziemi lub wód gruntowych substancjami powodującymi ryzyko został opracowany w celu wskazania jak może wyglądać ocena ryzyka przeprowadzana przed podjęciem decyzji o obowiązku sporządzenia raportu początkowego.

Informacje zawarte w niniejszym dokumencie przeznaczone są dla prowadzących instalacje wymagające uzyskania pozwolenia zintegrowanego, jak również dla organów ochrony środowiska właściwych do wydawania pozwoleń zintegrowanych.

Poradnik nie odnosi się do zasad sporządzania raportów początkowych, gdyż kwestie te zostaną szczegółowo uregulowane na mocy rozporządzenia, o którym mowa w art. 101a ust. 5 pkt. 6 ustawy POŚ. Wzmianki dotyczące raportu początkowego pojawiają się jedynie w formie informacji uzupełniających oraz w przypadkach gdy takie odniesienie jest konieczne lub użyteczne dla interpretacji przepisów prawa.

Poradnik nie odnosi się również do zasad sporządzania raportów końcowych.

Poradnik składa się z części opisowej, w której przedstawiono uwarunkowania prawne i techniczne analizy pozwalającej na podjęcie decyzji co do konieczności sporządzenia raportu początkowego (nazywanej dalej analizą ryzyka), oraz wzory załączników, jakie mogą towarzyszyć części opisowej.

Informacje zawarte w poradniku stanowią jedynie wytyczne i nie powinny być traktowane jako przepisy prawa lub ich wiążąca interpretacja.

2 ASPEKTY PRAWNE DOTYCZĄCE RAPORTU POCZĄTKOWEGO

2.1 Podstawy prawne sporządzenia raportu początkowego

Obowiązek sporządzania raportu początkowego wywodzi się z prawa europejskiego. Mianowicie: instytucja „sprawozdania bazowego” (które do polskiego systemu prawnego zostało implementowane pod nazwą „raportu początkowego”) została przewidziana w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/75/WE z dnia 24 listopada 2010 roku w sprawie emisji przemysłowych (zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola) (wersja przekształcona) („IED”).

IED została przeniesiona do polskiego systemu prawnego przez ustawę z dnia 11 lipca 2014 roku o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2014 roku, poz. 1101) („**Ustawa Nowelizująca**”), która weszła w życie w dniu 5 września 2014 roku.

Przepisy dotyczące konieczności sporządzenia i przedłożenia raportu początkowego obowiązują w Polsce od dnia 5 września 2014 roku.

W celu uszczegółowienia postanowień IED w zakresie sprawozdania bazowego Komisja Europejska wydała Komunikat Komisji „Wskazówki Komisji Europejskiej dotyczące opracowywania sprawozdań bazowych na podstawie art. 22 ust. 2 dyrektywy 2010/75/UE w sprawie emisji przemysłowych (2014/C 136/03)” („**Wskazówki KE**”).

Poniżej omówione zostaną kluczowe dla przeprowadzenia analizy ryzyka postanowienia zawarte w każdym z tych aktów prawnych i dokumentów.

2.2 Analiza ryzyka i raport początkowy w IED

IED zawiera jedynie podstawowe i bardzo ogólne regulacje dotyczące raportu początkowego.

Zgodnie z art. 22 ust. 2 IED, w przypadku gdy działalność obejmuje wykorzystywanie, produkcję lub uwalnianie substancji powodujących ryzyko oraz mając na uwadze możliwość skażenia gleby i wód podziemnych na terenie instalacji, operator przygotowuje i przedkłada właściwemu organowi raport początkowy, przed rozpoczęciem eksploatacji instalacji lub przed zmianą pozwolenia zintegrowanego po raz pierwszy po dniu 7 stycznia 2013 r.

Raport początkowy zawiera informacje niezbędne do ustalenia stanu zanieczyszczenia gleby i wód podziemnych, tak, aby możliwe było wykonanie ilościowego porównania ze stanem po ostatecznym zakończeniu działalności.

Raport początkowy zawiera co najmniej następujące informacje:

- a) informacje na temat aktualnego użytkowania oraz, o ile takie dane są dostępne, na temat użytkowania terenu w przeszłości;
- b) aktualne informacje, o ile są dostępne, na temat pomiarów gleby i wód podziemnych odzwierciedlających ich stan w chwili opracowywania sprawozdania, albo, zamiast tego, informacje na temat nowych pomiarów gleby i wód podziemnych uwzględniając możliwości

skażenia gleby i wód podziemnych substancjami stwarzającymi zagrożenie, które mają być stosowane, produkowane lub uwalniane przez daną instalację.

Przepisy IED tak jak prawo krajowe, warunkują sporządzenie raportu początkowego od realnych możliwości zanieczyszczenia gleby lub wód podziemnych substancjami powodującymi ryzyko. Przed wykonaniem raportu początkowego zasadne jest więc przeprowadzenie analizy ryzyka zanieczyszczenia.

Szczegółowych informacji na temat podejścia prezentowanego w IED należy szukać na stronie internetowej Ministerstwa Środowiska w zakładce poświęconej pozwoleniom zintegrowanym. Znajdują się tam Wskazówki KE¹⁴ jak również komentarz dotyczący ich wykorzystania.

2.3 Analiza ryzyka i raport początkowy w Ustawie POŚ

Pełna nazwa raportu początkowego zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 roku - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 roku, poz. 1232 z późn. zm.) („**Ustawą POŚ**”), to raport początkowy o stanie zanieczyszczenia gleby, ziemi i wód gruntowych substancjami powodującymi ryzyko.

Zgodnie z art. 208 ust. 2 pkt. 4a Ustawy POŚ wniosek o wydanie/zmianę pozwolenia zintegrowanego zawiera raport początkowy jeżeli spełnione są łącznie dwa warunki:

- Eksploatacja instalacji wymagającej uzyskania pozwolenia zintegrowanego obejmuje wykorzystywanie, produkcję lub uwalnianie substancji powodujących ryzyko,
- Istnieje możliwość zanieczyszczenia gleby, ziemi lub wód gruntowych na terenie zakładu.

Spełnienie obu ww. kryteriów łącznie determinuje obowiązek sporządzenia i przedłożenia do organu właściwego raportu początkowego, jak również konieczność dotrzymania wymagań, o których mowa w art. 208 ust 2, pkt. 4b i 4c ustawy POŚ.

2.3.1 Podstawowe kryteria związane z przeprowadzeniem analizy ryzyka

Przepisy Ustawy Poś mówią o obowiązku sporządzenia i przedłożenia raportu początkowego, o ile zachodzą okoliczności wskazujące, że jest on wymagany. Brak jest jasnych odniesień do możliwości bądź konieczności przygotowania analizy ryzyka. Należy jednak zwrócić uwagę, że wniosek¹⁵ nie zawierający raportu początkowego ani wyjaśnień wskazujących na przyczyny takiego stanu rzeczy jest niekompletny. Na bazie takiej dokumentacji właściwy organ ochrony środowiska nie jest w stanie określić w pozwoleniu zintegrowanym wymagań, o których mowa

¹⁴ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:52014XC0506%2801%29>

¹⁵ Dotyczy to wydania pozwolenia zintegrowanego dla instalacji po raz pierwszy lub zmiany istniejącego pozwolenia zintegrowanego po raz pierwszy po zakończeniu postępowania, o którym mowa w art. 28 ustawy wprowadzającej

w art. 211 ust. 6 pkt 4 Ustawy Poś ani zgodnie z przepisami odstąpić od tego wymogu w przypadku instalacji, które nie stwarzają ryzyka zanieczyszczenia.

W związku z powyższym, uwzględniając treść art. 208 ust. 2 pkt. 4a Ustawy POŚ wniosek o wydanie lub zmianę pozwolenia zintegrowanego powinien zawierać raport początkowy lub analizę ryzyka wskazującą na brak obowiązku jego sporządzenia. Dokumentacja niezawierająca analizy ryzyka lub raportu początkowego obarczona jest wadą formalną, a wnioskodawca powinien zostać wezwany do jej uzupełnienia na podstawie art. 64 KPA.

Należy podkreślić, że ostateczna decyzja o tym czy raport początkowy jest wymagany, a tym samym ocena poprawności wykonanej analizy ryzyka, należy do właściwych organów ochrony środowiska, które w udzielanych pozwoleniach powinny uwzględniać wysoki poziom ochrony środowiska.

Analiza przepisów Ustawy POŚ wskazuje ponadto na dwa istotne elementy związane z opracowywaniem raportów początkowych oraz oceny ryzyka zanieczyszczenia:

- obowiązek sporządzenia raportu lub analizy ryzyka powinien być odnoszony do instalacji wymagającej uzyskania pozwolenia zintegrowanego zdefiniowanej zgodnie z art. 3 pkt. 6 Ustawy POŚ. Ocenie nie powinny być poddawane instalacje nie wymagające pozwolenia zintegrowanego, ale w nim uwzględnione w związku z art. 203 ust. 3 Ustawy POŚ.
- zakres możliwych oddziaływań powodowanych przez analizowaną instalację ograniczony jest do terenu zakładu, czyli terenu, do którego prowadzący instalację posiada tytuł prawny.

Szczegółowe wyjaśnienia dotyczące zasad przygotowania analizy ryzyka jak również związanych z tym uwarunkowań formalno-prawnych zawarte są w dalszej części poradnika.

3 W JAKIM PRZYPADKU NALEŻY SPORZĄDZIĆ RAPORT POCZĄTKOWY

Zgodnie z art. 208 ust. 2 pkt 4 Ustawy POŚ, raport początkowy ma być sporządzony w przypadku, gdy eksploatacja instalacji wymagającej uzyskania pozwolenia zintegrowanego obejmuje wykorzystywanie, produkcję lub uwalnianie substancji powodującej ryzyko oraz gdy występuje możliwość zanieczyszczenia gleby, ziemi lub wód gruntowych na terenie zakładu.

Zatem obowiązek ten nie dotyczy instalacji, w których nie wykorzystuje się, produkuje lub uwalnia substancji powodujących ryzyko lub, w których nie występuje możliwość zanieczyszczenia gleby, ziemi lub wód gruntowych na terenie zakładu. Właściwości substancji powodujących ryzyko jak również zastosowane w instalacji środki techniczne i organizacyjne ograniczające lub eliminujące możliwość zanieczyszczenia, determinują niemal w całości to czy raport początkowy jest wymagany czy też nie.

Aby raport początkowy był wymagany musi istnieć ryzyko zanieczyszczenia, tymi substancjami, gleby, ziemi lub wód gruntowych, na terenie zakładu. Raport początkowy sporządzany jest dla substancji, które na etapie analizy ryzyka zostały zidentyfikowane jako mogące spowodować zanieczyszczenie ww. komponentów środowiska.

Sam fakt wykorzystywania, produkowania lub uwalniania substancji powodujących ryzyko nie przesądza jeszcze o konieczności wykonania raportu początkowego.

Większość instalacji przemysłowych posiada takie substancje, dlatego też analizy ryzyka wskazujące na ich brak powinny zwrócić uwagę właściwych organów ochrony środowiska.

Należy zaznaczyć, że nie każda instalacja objęta pozwoleniem zintegrowanym będzie wymagała sporządzenia raportu początkowego. W celu określenia, czy w przypadku konkretnej instalacji taki obowiązek powstaje, czy też nie, konieczne jest przeprowadzenie wewnętrznej analizy ryzyka.

4 W JAKIEJ FORMIE SPORZĄDZIĆ ANALIZĘ RYZYKA

Analiza ryzyka może stanowić jeden z rozdziałów wniosku lub może być dołączona w formie załącznika.

Należy również zwrócić uwagę, że analiza ryzyka stanowi element wniosku o wydanie lub zmianę pozwolenia zintegrowanego i nie ma potrzeby kopiowania w niej treści innych rozdziałów lub załączników dokumentacji wnioskowej, o ile nie służy to doprecyzowaniu pewnych pojęć bądź poprawie czytelności samej analizy.

Do sporządzenia analizy można wykorzystać szablony stanowiące załączniki do niniejszego poradnika.

5 KIEDY NALEŻY OPRACOWAĆ I PRZEDŁOŻYĆ ANALIZĘ RYZYKA

5.1 Dla istniejących instalacji dotychczas objętych obowiązkiem uzyskiwania pozwolenia zintegrowanego

Zgodnie z art. 28 ust. 2 Ustawy Nowelizującej, pozwolenia zintegrowane wydane dla instalacji, które były eksploatowane w dniu wejścia w życie nowych przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 201 ust. 2 Ustawy POŚ, oraz będą objęte obowiązkiem uzyskania pozwolenia zintegrowanego - organ właściwy do ich wydania:

1) zmienia z urzędu, w zakresie czasu, na jaki zostały wydane, zgodnie z art. 188 ust. 1 Ustawy POŚ oraz

2) analizuje, i jeżeli to konieczne, zmienia z urzędu, w celu dostosowania do wymagań wynikających z przepisów art. 211 ust. 5 i ust. 6 pkt 3 i 12 Ustawy POŚ

- w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie nowych przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 201 ust. 2 Ustawy POŚ – tj. w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie nowego rozporządzenia określającego rodzaje instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości. Rozporządzenie Ministra środowiska z dnia 27 sierpnia 2014 roku w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U. z 2014 roku, poz. 1169) weszło w życie

w dniu 5 września 2014 roku. Zatem organy właściwe miały dokonać przeglądu z urzędu w terminie do 5 grudnia 2014 roku.

Wskazane powyżej kryteria będą mieć zastosowanie do obowiązujących pozwoleń zintegrowanych wydanych dla instalacji, których eksploatacja nie rozpoczęła się w dniu wejścia w życie ww. rozporządzenia.

Zgodnie z art. 29 Ustawy Nowelizującej wniosek o zmianę pozwolenia zintegrowanego powinien zawierać raport początkowy (lub analizę ryzyka) w przypadku pierwszego postępowania wszczętego po zakończeniu dostosowania pozwolenia zintegrowanego w związku z art. 28 ust. 2 ww. ustawy.

W pozwoleniu zintegrowanym zmienionym w wyniku tego postępowania określa się także sposób prowadzenia systematycznej oceny ryzyka zanieczyszczenia gleby, ziemi i wód gruntowych substancjami powodującymi ryzyko, które mogą znajdować się na terenie zakładu w związku z eksploatacją instalacji, albo sposób i częstotliwość wykonywania badań zanieczyszczenia gleby i ziemi tymi substancjami oraz pomiarów zawartości tych substancji w wodach gruntowych, w tym pobierania próbek. Przepisy te stosuje się odpowiednio w sprawie ograniczenia bez odszkodowania pozwolenia zintegrowanego dla instalacji w postępowaniu prowadzonym w trybie art. 195 ust. 1 Ustawy POŚ.

Opracowanie i przedłożenie analizy ryzyka albo raportu początkowego dla instalacji istniejących powinno nastąpić przy pierwszym postępowaniu w przedmiocie zmiany pozwolenia zintegrowanego wszczętym po zakończeniu postępowania w sprawie zmiany pozwolenia zintegrowanego z urzędu w celu dostosowania do nowych wymogów Ustawy POŚ.

5.2 Dla istniejących instalacji nieobjętych dotychczas obowiązkiem uzyskania pozwolenia zintegrowanego

Zgodnie z art. 28 ust. 3 Ustawy Nowelizującej, obowiązek uzyskania pozwolenia zintegrowanego dla instalacji, które:

- 1) są eksploatowane w dniu wejścia w życie nowych przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 201 ust. 2 Ustawy POŚ oraz
- 2) nie były objęte obowiązkiem uzyskania pozwolenia zintegrowanego ze względu na rodzaj prowadzonej w niej działalności przed dniem wejścia w życie tych przepisów, a od dnia ich wejścia w życie będą objęte tym obowiązkiem

- powstaje z dniem 1 lipca 2015 roku.

Analiza ryzyka albo raport początkowy dla instalacji istniejących nieobjętych wcześniej obowiązkiem uzyskania pozwolenia zintegrowanego powinna być opracowana i przedłożona wraz z wnioskiem o udzielenie pozwolenia zintegrowanego.

5.3 Dla nowych instalacji objętych obowiązkiem uzyskania pozwolenia zintegrowanego

Od daty wejścia w życie nowelizacji Ustawy POŚ, dla nowych instalacji objętych obowiązkiem uzyskania pozwolenia zintegrowanego, konieczne jest opracowanie i przedłożenie raportu początkowego wraz z wnioskiem o wydanie pozwolenia zintegrowanego.

Analiza ryzyka albo raport początkowy dla nowych instalacji wymagana jest wraz z wnioskiem o udzielenie pozwolenia zintegrowanego.

6 POZWOLENIE ZINTEGROWANE A ANALIZA RYZYKA

Nie ma potrzeby sporządzać analizy ryzyka odrębnie dla każdej instalacji objętej tym samym pozwoleniem zintegrowanym (choć przepisy nie wykluczają takiej możliwości). Zatem niezależnie od tego, czy danym pozwoleniem zintegrowanym objęta jest jedna instalacja¹⁶ czy też kilka, zalecane jest sporządzenie jednej analizy ryzyka w odniesieniu do wszystkich instalacji objętych danym pozwoleniem zintegrowanym. Takie opracowanie powinno uwzględniać substancje powodujące ryzyko oraz zasięg oddziaływania dla każdej z tych instalacji.

Jeżeli dla zakładu wydano kilka pozwoleń zintegrowanych, dla większej przejrzystości, do każdego pozwolenia zintegrowanego należy sporządzić odrębną analizę ryzyka.

7 ZAKŁAD CZY INSTALACJA

Zgodnie z prawem polskim, w raporcie początkowym, więc również w analizie ryzyka, należy zawrzeć opis działalności w odniesieniu do całego zakładu rozumianego, zgodnie z art. 3 pkt 48 Ustawy POŚ jako jedną lub kilka instalacji, wraz z terenem, do którego prowadzący instalacje posiada tytuł prawny, oraz znajdującymi się na nim urządzeniami. Punktem odniesienia dla analizy ryzyka są jedynie instalacje wymagające pozwolenia zintegrowanego, a zakres ich możliwych oddziaływań ograniczony jest do terenu zakładu.

8 SUBSTANCJE POWODUJĄCE RYZYKO

Zgodnie z art. 3 Rozporządzenia CLP, substancja lub mieszanina spełniająca kryteria dotyczące zagrożeń wynikających z właściwości fizycznych, zagrożeń dla zdrowia lub środowiska określone w częściach 2–5 załącznika I jest substancją stwarzającą zagrożenie i powinna zostać zaklasyfikowana według odpowiednich klas zagrożenia przewidzianych w tym załączniku.

W przypadku gdy w załączniku I klasy zagrożenia są zróżnicowane na podstawie drogi narażenia lub charakteru skutków, dana substancja lub mieszanina jest klasyfikowana zgodnie

¹⁶ Dotyczy to instalacji wymagających pozwolenia zintegrowanego.

z tym zróżnicowaniem. W przypadku substancji o podobnych właściwościach dopuszczalne jest ich grupowanie.

Klasy zagrożeń, o których mowa w częściach 2-5 załącznika I rozporządzenia CLP dotyczą następujących właściwości substancji chemicznych lub ich mieszanin:

Zagrożenia fizyczne	Zagrożenia dla zdrowia	Zagrożenia dla środowiska	Zagrożenia dla warstwy ozonowej
1. materiały wybuchowe; 2. gazy łatwopalne; 3. wyroby aerozolowe łatwopalne; 4. gazy utleniające; 5. gazy pod ciśnieniem; 6. substancje ciekłe łatwopalne rozumiane jako ciecze o temperaturze zapłonu nie wyższej niż 60oC; 7. substancje stałe łatwopalne; 8. substancje i mieszaniny samoreaktywne; 9. substancje stałe lub ciekłe piroforyczne; 10. substancje i mieszaniny samonagrzewające się; 11. substancje i mieszaniny, które w zetknięciu z wodą uwalniają gazy łatwopalne; 12. substancje ciekłe lub stałe utleniające; 13. nadtlutki organiczne; 14. substancje powodujące korozję metali;	1. toksyczność ostra; 2. działanie żrące/drażniące na skórę; 3. poważne uszkodzenie oczu/działanie drażniące na oczy; 4. działanie uczulające na drogi oddechowe lub skórę; 5. działanie mutagenne na komórki rozrodcze; 6. rakotwórczość; 7. działanie szkodliwe na rozrodczość; 8. działanie toksyczne na narządy docelowe – narażenie jednorazowe; 9. działanie toksyczne na narządy docelowe – powtarzane narażenie; 10. zagrożenie spowodowane aspiracją	Substancje lub mieszaniny spełniające te kryteria klasyfikuje się jako stwarzające zagrożenie dla środowiska wodnego. Klasa zagrożenia „stwarzające zagrożenie dla środowiska wodnego” dzieli się na: 1. ostre zagrożenie dla środowiska wodnego, 2. długotrwałe zagrożenie dla środowiska wodnego	– jako zagrożenia dodatkowe

9 ZMIANY W INSTALACJI A ANALIZA RYZYKA

W praktyce problemy może powodować sytuacja, w której po opracowaniu analizy ryzyka wskazującej na brak obowiązku wykonania raportu początkowego i przedłożeniu jej organowi, powstanie konieczność wprowadzenia zmiany w instalacji. Przepisy nie odnoszą się wprost do tego rodzaju sytuacji.

Nie ulega wątpliwości, że analiza ryzyka powinna być przygotowana, co do zasady, tylko raz tj. wraz z uzyskaniem pozwolenia zintegrowanego, dla instalacji, która go wcześniej nie miała lub wraz z wnioskiem o zmianę pozwolenia zintegrowanego składanym po zakończeniu postępowania w sprawie zmiany pozwolenia zintegrowanego, o którym mowa w art. 28 ust. 2 Ustawy POŚ.

Jeżeli jednak dla danej instalacji była już złożona analiza ryzyka, a po tym momencie dojdzie do zmiany w instalacji, która będzie dotyczyła substancji powodujących ryzyko (np. pojawią się nowe substancje) lub sposobu gospodarowania nimi i może to wpłynąć na treść analizy lub jej końcowy rezultat, to pierwotna analiza ryzyka powinna zostać uzupełniona.

Należy zwrócić uwagę, że zmiany wprowadzane w instalacji lub pojawienie się nowych substancji powodujących ryzyko może sprawić, że pierwotna analiza ryzyka straci na aktualności, a prowadzący instalację może być zobowiązany do wykonania raportu początkowego.

Mając na uwadze fakt, że kryteria warunkujące konieczność aktualizacji analizy ryzyka wiążą się ze zmianami w instalacji lub sposobie jej funkcjonowania mogących powodować ryzyko zanieczyszczenia to zasadne wydaje się założenie, że aktualizację analizy ryzyka należy co do zasady wiązać ze zmianami kwalifikowanymi jako istotne¹⁷.

Jako podstawę prawną do aktualizacji analizy ryzyka lub przygotowania raportu początkowego należy wskazać art. 192 Ustawy Poś, zgodnie z którym przepisy o wydawaniu pozwolenia stosuje się odpowiednio w przypadku zmiany jego warunków.

10 ETAPY PRZYGOTOWANIA ANALIZY RYZYKA ZANIECZYSZCZENIA

Przygotowanie analizy ryzyka może zostać podzielone na etapy polegające na:

- 1) inwentaryzacji substancji chemicznych i ich mieszanin wykorzystywanych, produkowanych lub uwalnianych w związku z eksploatacją instalacji,
- 2) ocenie, które z nich stanowią substancje powodujące ryzyko i posiadają potencjał do zanieczyszczenia gleby, ziemi lub wód gruntowych w przypadku, kontrolowanego lub niekontrolowanego uwolnienia do środowiska,
- 3) ocenie poziomu przygotowania technicznego samej instalacji (i jej otoczenia), pod kątem podjętych działań inwestycyjnych i organizacyjnych, które mają wpływ na zmniejszenie ryzyka zanieczyszczenia substancjami powodującymi ryzyko.

¹⁷ Zgodnie z definicją istotnej zmiany zawartą w art. 3 pkt. 7 ustawy Poś, oraz z uwzględnieniem art. 214 ust. 3 ustawy Poś.

Można poczynić następujące praktyczne uwagi dotyczące poszczególnych etapów analizy ryzyka zanieczyszczenia:

• **Etap 1:**

- Należy dokonać inwentaryzacji wszystkich substancji chemicznych i ich mieszanin wykorzystywanych, produkowanych lub uwalnianych przez wymagające pozwolenia zintegrowanego instalacje,
- Substancje te należy następnie ocenić pod kątem ryzyka jakie powodują z uwagi na posiadane właściwości. Ryzyka zostały wskazane w załączniku I części 2 – 5 rozporządzenia 1272/2008/UE (CLP). Jeżeli do danej substancji może być przypisane przynajmniej jedno z zagrożeń to jest to substancja powodująca ryzyko. Właściwości substancji można zweryfikować za pośrednictwem strony internetowej Europejskiej Agencji Chemikaliów¹⁸ np. poprzez wskazanie numeru CAS konkretnej substancji.
- W toku analizy uwzględnia się tylko substancje powodujące ryzyko, które są obecnie stosowane, produkowane i uwalniane w instalacji. Nie uwzględnia się zatem tych, które były stosowane, produkowane i uwalniane w instalacji w przeszłości. Należy, co do zasady, skoncentrować się na stanie aktualnym. Warto natomiast uwzględnić substancje, które w niedalekiej przyszłości wystąpią w związku z funkcjonowaniem instalacji.
- Należy uwzględnić na tym etapie wszystkie substancje powodujące ryzyko. Zakres analizy nie powinien być ograniczony jedynie do tych substancji, dla których określono standardy jakości środowiska. Substancje, dla których ustalone zostały standardy jakości gleby, ziemi (lub wód gruntowych) należy uwzględnić w pierwszej kolejności jako podstawę przeprowadzanej analizy.
- Wątpliwości może budzić podejście do kwestii odpadów. Zgodnie z art. 2 rozporządzenia CLP odpady nie stanowią bowiem substancji ani mieszaniny objętej zakresem tego rozporządzenia. Tym niemniej całkowite pominięcie odpadów w analizie możliwości zanieczyszczenia gleby, ziemi lub wód gruntowych byłoby nazbyt daleko idącym uproszczeniem wykluczającym z analizy istotne źródło ewentualnego zanieczyszczenia. W analizie ryzyka należy zatem uwzględnić substancje mogące pochodzić z magazynowania, przetwarzania lub składowania odpadów. W przypadku składowisk należy zaznaczyć, że istniejące wymagania prawne dotyczące lokalizacji, budowy, eksploatacji oraz zamykania składowisk odpadów nakładają na prowadzących tego typu instalacje obowiązek uszczelnienia dna składowiska w sposób eliminujący możliwość przedostania się odcieków do środowiska. Prowadzący instalacje powinien jednak wykazać, że składowisko eksploatowane jest właściwie, jak również odnieść się do innych niż składowanie działań przeprowadzanych na terenie zakładu, w instalacjach objętych obowiązkiem uzyskania pozwolenia zintegrowanego.

¹⁸ <http://echa.europa.eu/information-on-chemicals/cl-inventory-database>

- W przypadku ścieków należy zwrócić uwagę, że ich skład determinowany jest rodzajem substancji powodujących ryzyko wykorzystywanych, produkowanych oraz uwalnianych w instalacji. Jednak oceniając ryzyko zanieczyszczenia należy uwzględnić oczyszczalnię ścieków przemysłowych, jeżeli stanowi integralną część instalacji IPPC lub sama wymaga pozwolenia zintegrowanego.
Warto zwrócić uwagę na operacje związane z gospodarowaniem osadami ściekowymi czy odczynniki chemiczne stosowane w procesie oczyszczania ścieków.
- **Etap 2:**
 - Na tym etapie należy zbadać, czy zidentyfikowane substancje powodujące ryzyko rzeczywiście mogą powodować zanieczyszczenie gleby, ziemi lub wód gruntowych. W ten sposób zidentyfikowane zostaną tzw. „istotne substancje powodujące ryzyko” które z uwagi na swoje właściwości fizyczne i chemiczne mogą powodować ryzyko zanieczyszczenia gleby, ziemi lub wód gruntowych na terenie zakładu. Niektóre z substancji zakwalifikowanych wstępnie jako „powodujące ryzyko” nie posiadają faktycznego potencjału do zanieczyszczenia środowiska gruntowo-wodnego.
 - Należy zwracać uwagę na takie cechy substancji jak np.: trwałość w środowisku, podatność na biodegradację, zdolność do bioakumulacji w łańcuchu troficznym, wpływ na ekosystemy wodne, właściwości kancerogenne czy mutagenne. Ponadto istotne z uwagi na możliwość zanieczyszczenia mogą być cechy fizyczne takie jak lotność czy stan skupienia. Zasadne jest również zwrócenie uwagi na to w jaki sposób dana substancja może spowodować zanieczyszczenie. Takiego ryzyka nie będą z dużą dozą prawdopodobieństwa powodować np. substancje emitowane do powietrza za pomocą kominów lub chłodni kominowych – wobec faktu, że są one odprowadzane na odległe tereny i dopiero tam może nastąpić ich depozycja wpływając na stan środowiska gruntowo-wodnego.
- **Etap 3:**
 - Na tym etapie konieczne jest dokonanie oceny, czy występuje realne ryzyko zanieczyszczenia gleby, ziemi lub wód gruntowych na danym terenie. Również w toku tej analizy uwzględnia się stan obecny, a zatem bierze się pod uwagę np. sposób, w jaki obecnie odbywa się gospodarowanie daną substancją oraz obecnie istniejące zabezpieczenia przed przedostaniem się substancji powodujących ryzyko do gleby, ziemi lub wód gruntowych. Należy w szczególności uwzględnić urządzenia techniczne służące wyeliminowaniu bądź ograniczeniu ryzyka zanieczyszczenia (np. stanowiska do przeładunku/przepompowywania substancji powodujących ryzyko wyposażone w wanny na odcieki), stan i szczelność infrastruktury przesyłowej oraz miejsc magazynowania (np. rurociągi, zbiorniki bezodpływowe).
 - Pomimo faktu, że analiza ryzyka powinna być, co do zasady odnoszona do stanu aktualnego wskazane jest sięganie po wiedzę historyczną, w celu zbadania czy na terenie zakładu w ostatnich latach dochodziło do incydentów związanych z zanieczyszczeniem gleby, ziemi lub wód gruntowych substancjami powodującymi ryzyko. Jeżeli takie zdarzenia wystąpiły i ich przyczyny nie zostały gruntownie wyeliminowane to ryzyko zanieczyszczenia nadal istnieje, a więc wymagany jest

raport początkowy. Odniesienie do historii instalacji nie powinno być utożsamiane z realizacją zadań wynikających z przepisów prawa o historycznych zanieczyszczeniach powierzchni ziemi.

- Przeprowadzając analizę ryzyka zasadne jest wykorzystanie wyników badań powierzchni ziemi, jeżeli są dostępne.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, raport początkowy nie musi być sporządzany gdy:

- eksploatacja instalacji nie obejmuje wykorzystania, produkcji lub uwalniania substancji powodującej ryzyko;
- nie ma istotnych substancji powodujących ryzyko, zaklasyfikowanych jako stanowiące potencjalne ryzyko zanieczyszczenia na terenie instalacji,
- z uwagi na konkretne okoliczności takiej jak np. ilości substancji powodujących ryzyko, rodzaj stosowanych zabezpieczeń nie istnieje potencjalne ryzyko zanieczyszczenia.

W tych przypadkach wystarczające jest przygotowanie i przedstawienie organowi analizy ryzyka jasno wskazującej, dlaczego podjęto decyzję o niesporządzaniu raportu początkowego.

10.1 Zadania przewidziane do realizacji w poszczególnych etapach.

Jedną z najistotniejszych kwestii jest rozstrzygnięcie i podjęcie decyzji, czy raport początkowy jest wymagany dla danej instalacji. Podstawą do ustalenia tej kwestii jest działanie trzyetapowe opisane powyżej.

W celu właściwego scharakteryzowania wyżej wymienionych etapów i ustalenia konieczności stworzenia raportu początkowego wnioskodawca powinien wykonać szereg prac wstępnych, których efektem końcowym będzie wstępna ocena instalacji pod kątem potrzeby opracowania raportu początkowego (analiza ryzyka wystąpienia zanieczyszczenia gleby, ziemi lub wód gruntowych).

Wstępna ocena powinna obejmować szereg zadań, tj.: wizje lokalne instalacji oraz prace inwentaryzacyjne: terenowe i archiwalne, a także, w końcowej fazie, analizę otrzymanych wyników pod kątem wskazówek określonych w wyżej wymienionych 3 etapach.

W ramach prowadzenia wizji terenowych, prac i analiz, proponuje się realizację następujących zadań:

Zadanie I – ustalenie działalności potencjalnie powodujących zanieczyszczenia środowiska gruntowo-wodnego: wykonanie prac archiwalnych i terenowych na terenie zakładu.

- W części zadania I dot. prac archiwalnych głównym celem jest ustalenie listy potrzebnej dokumentacji, a następnie uzyskanie dokumentacji na temat lokalizacji

i opisu zabudowań, instalacji, dróg, rurociągów czy mediów przesyłowych oraz uzyskanie jak największej ilości dokumentów archiwalnych, potrzebnych do analizy zagrożenia zanieczyszczeniem wraz z aktualnymi wynikami pomiarów i badań środowiska gruntowo-wodnego – o ile takie były przeprowadzane i są dostępne.

- W części zadania I dot. prac terenowych zasadne jest wykonanie wizytacji, dokumentacji fotograficznej oraz kartowania geośrodowiskowego na instalacji. Ich efektem powinny być zdjęcia obiektów potencjalnie powodujących zanieczyszczenia środowiska gruntowo-wodnego oraz zapisy obserwacji, wniosków i spostrzeżeń oraz, jeśli to możliwe, rozmów z pracownikami, od których można uzyskać informacje na temat historycznej działalności instalacji.
- Przy ocenie stanu technicznego podczas wizji lokalnych na instalacji należy zwracać uwagę na:
 - a) stan nawierzchni terenu, w szczególności pęknięcia i uszkodzenia nawierzchni,
 - b) czy w pobliżu potencjalnych miejsc emisji występują łączenia konstrukcji betonowych itp. lub pęknięcia,
 - c) ślady korozji lub nadtrawienia np. zbiorników, infrastruktury przesyłowej, infrastruktury ograniczających ryzyko zanieczyszczenia gleby lub wód gruntowych,
 - d) stan odpływów, włazów, kanałów ściekowych, otwartych odpływów,
 - e) kierunek odprowadzania wód deszczowych i roztopowych ze wskazaniem trasy przesyłu i odbiornika,
 - f) oznaki możliwych emisji (wycieki, sączenia, plamy), ich charakter, zakres, prawdopodobieństwo ponownego wystąpienia.

Zadanie II – ustalenie potencjalnych źródeł emisji zanieczyszczeń oraz ustalenie substancji powodujących ryzyko zanieczyszczenia środowiska gruntowo-wodnego.

- Potencjalne źródła zanieczyszczeń ustalone zostaną na podstawie analizy dostępnej dokumentacji oraz prac terenowych. Na tym etapie prowadzący instalację powinien ustalić faktyczne zagrożenia powodowane przez wskazane źródła emisji i określić:
 - 1) Charakterystykę miejsca / wykorzystania / produkcji/ magazynowania / uwalniania substancji – obejmuje lokalizację w obrębie instalacji, wskazanie danych technicznych obiektów, opis procesu technologicznego, okres eksploatacji, etapy modernizacji i rozbudowy oraz ocenę stanu technicznego.
 - 2) Mechanizmy ograniczające rozprzestrzenianie się substancji – informacje powinny wskazywać na obecność i integralność mechanizmów ograniczających rozprzestrzenianie się lub ich brak (zastosowane metody zabezpieczeń) – charakter

i stan nawierzchni terenu, systemy odprowadzania zanieczyszczeń, urządzenia oczyszczające, sposoby monitorowania.

- 3) Okoliczności i prawdopodobieństwo potencjalnej emisji do powierzchni ziemi – czy i w jakich okolicznościach może wystąpić awaria/zdarzenie wypadkowe będące źródłem emisji. Przykładowe okoliczności potencjalnej emisji:
 - a) wypadki/incydenty, np. przewrócenie się pojazdu-cysterny na drodze znajdującej się na terenie, pęknięcie pojemnika, przeciekający zbiornik podziemny, pęknięcie uszczelki, przypadkowe odprowadzenie, wycieki z uszkodzonych odpływów, pożar,
 - b) rutynowe warunki eksploatacji, np. skapywanie podczas dostawy lub ze złączy rur, niewielkie rozlanie podczas dekantowania/transportu produktu, wycieki z zatkanych lub zepsutych odpływów, pęknięcia w podłożu betonowym,
 - c) planowane emisje, np. odprowadzenia do ziemi lub wód w ramach posiadanych decyzji.
- 4) Substancje powodujące ryzyko zanieczyszczenia środowiska gruntowo-wodnego. Oznacza to wszystkie substancje powodujące ryzyko, które są używane na potrzeby wyznaczonych potencjalnych źródeł emisji zanieczyszczeń bądź są obecne, w związku z eksploatacją instalacji (jako paliwa, produkty, produkty uboczne, zanieczyszczenia wprowadzane do środowiska, substancje chemiczne w tym przede wszystkim substancje niebezpieczne).

Zadanie III – ustalenie listy istotnych substancji powodujących ryzyko oraz ocena potrzeby opracowania raportu początkowego (analiza rzeczywistego ryzyka wystąpienia zanieczyszczenia gleby, ziemi lub wód gruntowych).

Taka wstępna ocena powinna zawierać:

- 1) Ogólną charakterystykę instalacji, w tym: charakterystykę techniczną i stosowane technologie,
- 2) Rodzaje prowadzonych działalności, w tym planowane rodzaje działalności,
- 3) Charakterystyki istniejących uwarunkowań środowiskowych, w tym np.: lokalizację instalacji, sposób użytkowania otaczającego terenu, możliwe jest uwzględnienie morfologii, geologii i hydrografii terenu,
- 4) Listę potencjalnych źródeł emisji zanieczyszczeń wraz z charakterystyką działalności oraz:
 - identyfikacją źródeł emisji zanieczyszczeń,
 - wykazem istotnych substancji powodujących ryzyko, wykorzystywanych, produkowanych lub uwalnianych przez wymagające pozwolenia zintegrowanej instalacji, położone na terenie zakładu,
 - oceną możliwości rzeczywistego wystąpienia zanieczyszczenia.

- 5) Dostępne informacje dotyczące emisji istotnych substancji powodujących ryzyko, które wystąpiły w przeszłości, w trakcie eksploatacji instalacji,
- 6) Dostępne informacje o monitoringu środowiska gruntowo-wodnego na terenie instalacji, od których wykonania nie upłynęło więcej niż 10 lat (wyniki badań monitoringowych) wraz z analizą pod kątem możliwości zanieczyszczenia gleby, ziemi i wód gruntowych na terenie instalacji,
- 7) Wskazanie konieczności lub braku konieczności sporządzenia Raportu początkowego.

Jeżeli po przeprowadzeniu analizy ryzyka określonej w etapach 1-3, ze zgromadzonych danych, wynika brak konieczności sporządzenia raportu początkowego, prowadzący instalację powinien dołączyć analizę ryzyka do wniosku o wydanie / zmianę pozwolenia zintegrowanego.

Przykłady wzorów dokumentów przy pomocy, których mogą być prezentowane informacje dotyczące substancjach powodujących ryzyko, możliwych źródeł zanieczyszczeń oraz przygotowania technicznego instalacji dostępne są w załącznikach do niniejszego poradnika.

ZAŁĄCZNIKI

- 1) Wykaz substancji powodujących ryzyko, wykorzystywanych, produkowanych lub uwalnianych przez wymagające pozwolenia zintegrowanego instalacje, położone na terenie zakładu, wraz ze wskazaniem, które z tych substancji są istotnymi substancjami powodującymi ryzyko

Lp	Nazwa substancji powodującej ryzyko	Informacja o składnikach	Właściwości substancji	Numer CAS	Analizowane potencjalne miejsca:				Czy substancja jest istotną substancją powodującą ryzyko? TAK / NIE	Uzasadnienie, w przypadku gdy substancja nie jest istotną substancją powodującą ryzyko
					Miejsca wykorzystania substancji	Miejsca produkowania substancji	Miejsca uwalniania substancji	Miejsca magazynowania substancji		

Wyjaśnienia:

- Powyższy wykaz ma obejmować wszystkie substancje powodujące ryzyko, jakie są produkowane, wykorzystywane lub uwalniane, w związku z eksploatacją instalacji (chodzi m.in. o paliwa, produkty, półprodukty uboczne, substancje chemiczne w tym przede wszystkim substancje niebezpieczne oraz mieszaniny substancji).
- W przypadku wskazywania tych substancji pod nazwami handlowymi, należy przedstawić podstawowy skład substancji korzystając np. z kart charakterystyki oraz dostępnych badań. W przypadku mieszanin lub związków należy określić względną proporcję składników chemicznych występujących w największych ilościach.
- W części dot. właściwości substancji należy wskazać informacje dotyczące właściwości substancji, takie jak: skład, stan skupienia, rozpuszczalność, reaktywność, toksyczność, mobilność, w tym zagrożenia wynikające z klasyfikacji substancji według Rozporządzenia CLP.

- *W przypadku, gdy dana grupa substancji wykazuje podobne właściwości można je rozpatrywać łącznie pod warunkiem podania uzasadnienia takiego połączenia.*
- *W części dotyczącej miejsca wykorzystania substancji: wskazanie elementu instalacji, w którym stosowana jest substancja wraz z nazwą procesu technologicznego.*
- *W części dotyczącej miejsca produkowania substancji: wskazanie elementu instalacji, w którym produkowana jest dana substancja.*
- *W części dotyczącej miejsca uwalniania substancji: pozycję wypełnia się w sytuacji gdy substancja jest przemieszczana w obrębie instalacji (np. torowiska, rurociągi, miejsca rozładunku). Należy podać trasę przemieszczania substancji (ogólną).*
- *W przedostatniej kolumnie należy wpisać TAK lub NIE określając w ten sposób, czy substancja stanowi istotną substancję powodującą ryzyko.*
- *W ostatniej kolumnie należy podać uzasadnienie w przypadku wykluczenia substancji z listy istotnych substancji powodujących ryzyko.*

2) Identyfikacja potencjalnych źródeł emisji

Lp	Nazwa istotnej substancji powodującej ryzyko wykorzystywanej (SW), produkowanej (SP), uwalnianej (SU) przez instalacje	Charakterystyka miejsca wykorzystania / produkowania / uwalniania / magazynowania substancji – rodzaj źródła zanieczyszczenia	Stan techniczny wskazanego elementu instalacji	Ilość substancji wykorzystywanej / produkowanej / uwalnianej / magazynowanej	Potencjalne emisje do środowiska	Sposoby ograniczające rozprzestrzenianie się substancji – sposoby zabezpieczeń	Rodzaje substancji które mogą stwarzać potencjalne ryzyko zanieczyszczenia środowiska

Wyjaśnienia:

- Wykaz ten należy przygotować na podstawie danych zebranych w ramach przygotowywania wykazu substancji powodujących ryzyko, wykorzystywanych, produkowanych lub uwalnianych przez wymagające pozwolenia zintegrowanego instalacje położone na terenie zakładu, wraz ze wskazaniem, które z tych substancji są istotnymi substancjami powodującymi ryzyko.
- Charakterystyka miejsca / wykorzystania / magazynowania / uwalniania substancji – obejmuje położenie w obrębie instalacji (miejsca magazynowania i/lub wykorzystywania), wskazanie danych technicznych obiektów (w tym głębokość najniższego punktu względem powierzchni ziemi), podanie procesu technologicznego, okres eksploatacji, ewentualne etapy modernizacji i rozbudowy oraz ocena stanu technicznego. Należy wskazać rodzaj źródła zanieczyszczeń (lokalne/rozproszone).
- Przy ocenie stanu technicznego podczas wizji lokalnych na instalacji należy zwracać uwagę na:
 - a) stan nawierzchni terenu, w szczególności pęknięcia i uszkodzenia nawierzchni,
 - b) czy w pobliżu potencjalnych miejsc emisji występują łączenia konstrukcji betonowych (lub podobne) lub pęknięcia,

- c) ślady szkodliwego działania chemicznego na nawierzchnię,*
- d) stan odpływów, włazów, kanałów ściekowych, otwartych odpływów,*
- e) kierunek odprowadzania wód deszczowych i roztopowych ze wskazaniem trasy przesyłu i odbiornika,*
- f) oznaki możliwych emisji (wycieki, sączenia, plamy), ich charakter, zakres, prawdopodobieństwo ponownego wystąpienia.*
- *Potencjalne emisje do powierzchni ziemi – należy opisać, czy i w jakich okolicznościach może mieć miejsce zdarzenie skutkujące zanieczyszczeniem gleby ziemi lub wód gruntowych na terenie zakładu. Przykładowe zdarzenia mogą obejmować:*
 - a) wypadki/incydenty, np. przewrócenie się pojazdu-cysterny na drodze znajdującej się na terenie zakładu, pęknięcie pojemnika, przeciekający zbiornik podziemny, pęknięcie uszczelki, przypadkowe odprowadzenie, wycieki z uszkodzonych odpływów, pożar,*
 - b) rutynowe warunki eksploatacji, np. skapywanie podczas dostawy lub ze złączy rur, niewielkie rozlanie podczas dekantowania/transportu produktu, wycieki z zatkanych lub zepsutych odpływów, pęknięcia w podłożu betonowym,*
 - c) planowane emisje, np. odprowadzenia do ziemi lub wód w ramach posiadanych decyzji.*
- *Mechanizmy ograniczające rozprzestrzenianie się substancji – kolumnę należy uzupełnić w przypadku instalacji już istniejących; informacje powinny wskazywać na obecność i integralność mechanizmów ograniczających rozprzestrzenianie się lub ich brak (zastosowane metody zabezpieczeń); charakter i stan nawierzchni terenu, systemy odprowadzania zanieczyszczeń, urządzenia oczyszczające, sposoby monitorowania.*
- *Należy wskazać wszystkie potencjalne substancje, które mogą być emitowane do środowiska i stwarzać potencjalne ryzyko zanieczyszczenia. Do niniejszego punktu można dołączyć mapę umiejscowienia źródeł emisji zanieczyszczeń na terenie instalacji bądź nanieść te źródła na innych mapach.*

3) Ocena możliwości wystąpienia zanieczyszczenia środowiska – ocena ryzyka

Lp	Nazwa istotnej substancji powodującej ryzyko	Miejsca wykorzystania / produkowania / uwalniania / magazynowania istotnych substancji powodujący ryzyko	Ocena możliwości wystąpienia rzeczywistego zanieczyszczenia ISTNIEJE/ NIE ISTNIEJE	Uzasadnienie dla wskazanej możliwości rzeczywistego zanieczyszczenia

Wyjaśnienia:

- *Wykaz należy przygotować na podstawie danych zebranych w ramach przygotowywania wykazu istotnych substancji powodujących ryzyko, wykorzystywanych, produkowanych lub uwalnianych przez wymagające pozwolenia zintegrowane instalacje oraz potencjalnych źródeł zanieczyszczeń położonych na terenie instalacji*
- *Uzasadnienie możliwości wystąpienia rzeczywistego zanieczyszczenia – emisji do powierzchni ziemi i wód gruntowych lub jego braku z określonego źródła; należy opisać, na podstawie jakich czynników/elementów podjęto decyzję wskazaną w kolumnie 3 tabeli (Ocena możliwości wystąpienia rzeczywistego zanieczyszczenia). Przy ocenie ryzyka zanieczyszczenia należy uwzględnić:*
 - a) rodzaj i ilość każdej używanej, produkowanej lub emitowanej substancji powodującej ryzyko,*
 - b) okres eksploatacji i stan techniczny elementów instalacji (w tym wyniki wizji lokalnych instalacji),*
 - c) w przypadku istniejących instalacji: mechanizmy ograniczające rozprzestrzenianie się substancji,*
 - d) prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzeń losowych (uwzględniając zdarzenia historyczne),*
 - e) umiejscowienie każdego źródła zanieczyszczeń (z istotną substancją powodującą ryzyko) w obrębie instalacji,*

UWAGA: Możliwe jest również dokonanie zbiorczego zestawienia i porównania właściwości substancji powodujących ryzyko oraz stosowanych w instalacji metod (technik) ograniczających ryzyko zanieczyszczenia. To czy substancja może powodować ryzyko zanieczyszczenia jest zawsze wypadkową jej właściwości, sposobów jej wykorzystania oraz technicznego przygotowania instalacji.

4) Przykładowa lista substancji powodujących ryzyko wykorzystywanych, produkowanych i uwalnianych przez instalacje spalania paliw

Rodzaj działalności: instalacje do wytwarzania energii i paliw: do spalania paliw ¹⁹ o nominalnej mocy ²⁰ nie mniejszej niż 50 MW.		
Lp	Nazwa substancji powodującej ryzyko wykorzystywanej (SW), produkowanej (SP), uwalnianej (SU) przez instalacje - przykłady**	Rodzaje zanieczyszczeń, które mogą stwarzać potencjalne ryzyko zanieczyszczenia
1	Olej opałowy ciężki – mazut (SW)	<p>pierwiastki: arsen (As), bar (Ba), chrom (Cr), cyna (Sn), cynk (Zn), kadm (Cd), kobalt (Co), miedź (Cu), molibden (Mo), nikiel (Ni), ołów (Pb), rtęć (Hg);</p> <p>benzyna suma (C6-C12),</p> <p>olej mineralny (C12-C35),</p> <p>węglowodory aromatyczne: benzen, etylobenzen, toluen, ksylen, styren, węglowodory aromatyczne suma,</p> <p>wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne: naftalen, fenantren, antracen, fluoranten, chrysen, benzo(a)antracen, benzo(a)piren, benzo(a)fluoranten, benzo(g,h,i)perylen, suma wielopierścieniowych węglodorów aromatycznych,</p> <p>węglowodory chlorowane: PCB</p>
2	Olej opałowy lekki (SW)	
3	Elimin-ox (SW)	
4	Woda amoniakalna (SW)	
5	Fosforan trójsodowy 12-wodny (SW)	
6	Kotamina C (SW)	
7	Hydrazyna (SW)	
8	Kwas solny spożywczy (SW)	
9	Chlorek żelaza (SW)	
10	Sól trójsodowa (SW)	
11	Olej turbinowy (SW)	
12	Olej elektroizolacyjny/transformatory (SW)	
13	Olej sprężarkowy (SW)	
14	Olej silnikowy (SW)	
15	Olej maszynowy (SW)	
16	Olej przekładniowy (SW)	

¹⁹ Wszystkie stałe, płynne lub gazowe materiały palne.

²⁰ Ilość energii wprowadzonej w paliwie w jednostce czasu przy nominalnym obciążeniu instalacji.

Rodzaj działalności: instalacje do wytwarzania energii i paliw: do spalania paliw¹⁹ o nominalnej mocy²⁰ nie mniejszej niż 50 MW.

Lp	Nazwa substancji powodującej ryzyko wykorzystywanej (SW), produkowanej (SP), uwalnianej (SU) przez instalacje - przykłady**	Rodzaje zanieczyszczeń, które mogą stwarzać potencjalne ryzyko zanieczyszczenia
17	Olej hydrauliczny (SW)	
18	Smar samochodowy i przemysłowy (SW)	
19	Kwas solny techniczny (SW)	
20	Wodorotlenek sodu (ług sodowy) (SW)	
21	Siarczan żelazowy uwodniony (siarczan (VI) żelaza (III), siarczan (VI) żelaza (II)) (SW)	
22	Podchloryn sodu (SW)	
23	Kwas siarkowy (SW)	
24	Kwas cytrynowy (SW)	
25	Olej napędowy (SW)	
26	Benzyna bezołowiowa 95 (SW)	
27	Benzyna ekstrakcyjna (SW)	
28	Wapno hydratyzowane (SW)	
29	Tlenek wapnia (SW)	
30	Wodorotlenek wapnia (mączka wapienna) (SW)	
31	Węglan wapnia (mączka wapienna) (SW)	
32	Sól kamienna (SW)	
33	Acetylen (SW)	
34	Azot (SW)	
35	Tlen (SW)	

Rodzaj działalności: instalacje do wytwarzania energii i paliw: do spalania paliw¹⁹ o nominalnej mocy²⁰ nie mniejszej niż 50 MW.

Lp	Nazwa substancji powodującej ryzyko wykorzystywanej (SW), produkowanej (SP), uwalnianej (SU) przez instalacje - przykłady**	Rodzaje zanieczyszczeń, które mogą stwarzać potencjalne ryzyko zanieczyszczenia
36	Wodór (SW)	
37	Dwutlenek węgla (SW)	
38	Propan – butan (SW)	
39	Gaz koksowniczy (SW)	
40	Gaz wielkopiecowy (SW)	
41	Gaz konwertorowy (SW)	
42	Sorbent (np. BM-1) (SW)	
43	Kuridine M210, M212, M213, M310 (SW)	
44	Antyskalant (SW)	
45	Biocyd (SW)	
46	Koagulant (np. siarczan glinu) (SW)	
47	Dechlorant (SW)	
48	Ferroliks (SW)	
49	Flokulant kationowy (SW)	
50	Kwas fluorowodorowy (SW)	
51	Nadtlenek wodoru (SW)	
52	Sulfapol (SW)	
53	Inhibitor „Rodine 31A” (SW)	
54	Urotropina C ₆ H ₁₂ N ₄ (SW)	
55	Sześćciofluorek siarki (SW)	
56	Siarczan amonu (SW)	
57	Ladiper (SW)	

Rodzaj działalności: instalacje do wytwarzania energii i paliw: do spalania paliw¹⁹ o nominalnej mocy²⁰ nie mniejszej niż 50 MW.

Lp	Nazwa substancji powodującej ryzyko wykorzystywanej (SW), produkowanej (SP), uwalnianej (SU) przez instalacje - przykłady**	Rodzaje zanieczyszczeń, które mogą stwarzać potencjalne ryzyko zanieczyszczenia
58	Nafta (SW)	
59	Chlorek wapnia (SW)	
60	TMT 15/ Ixonos Na3T (SW)	
61	Jodek rtęci (II) (SW)	
62	Siarczan rtęci (II) (SW)	
63	Kwas tioglikolowy (SW)	
64	Chlorek baru (SW)	
65	Formalina (SW)	
66	Borowodorek sodu (SW)	
67	Płyn do mycia części maszyn Total Cleaner (SW)	
68	Kwas mrówkowy (SW)	
69	Mocznik płynny (SW)	
70	Zanieczyszczenia gazowe oraz pyłowe (SU)	
71	Zanieczyszczenia obecne w ściekach przemysłowych (SU)	

WYJAŚNIENIA:

* Przedstawiona lista substancji nie jest listą zamkniętą, w tabeli podano substancje powodujące ryzyko (wykorzystywane, produkowane lub uwalniane) charakterystyczne dla sektora energetycznego. Ponadto prowadzący instalację dokonując weryfikacji listy powinien również uwzględnić substancje na niej nieujęte, w tym takie jak:

- a) Substancje niebezpieczne dla środowiska, charakteryzowane określeniem rodzaju zagrożenia: R50 - działa bardzo toksycznie na organizmy wodne (z włączeniem R50/53 - działa bardzo toksycznie na organizmy wodne; może wywoływać długo utrzymujące

się zmiany w środowisku wodnym), R51/53 - działa toksycznie na organizmy wodne; może powodować długo utrzymujące się szkodliwe zmiany w środowisku wodnym.

- b) Substancje niebezpieczne dla ludzi i środowiska z innych względów, charakteryzowane określeniem rodzaju zagrożenia: R14 - reaguje gwałtownie z wodą (włączając w to R14/15 - reaguje gwałtownie z wodą, wyzwalając wysoce łatwopalne gazy), R29 - w kontakcie z wodą uwalnia toksyczne gazy.
- c) Substancje bardzo toksyczne, charakteryzowane określeniem rodzaju zagrożenia: R26 - działa bardzo toksycznie przez drogi oddechowe, R27 - działa bardzo toksycznie w kontakcie ze skórą, R28 - działa bardzo toksycznie po połknięciu.
- d) Substancje toksyczne, charakteryzowane określeniem rodzaju zagrożenia: R23 - działa toksycznie przez drogi oddechowe, R24 - działa toksycznie w kontakcie ze skórą, R25 - działa toksycznie po połknięciu.

** Przykładowe rodzaje substancji powodujących ryzyko, które powinny zostać przypisane określonym miejscom wykorzystania / produkowania / uwalniania / magazynowania substancji (rodzajom źródeł zanieczyszczeń) zidentyfikowanym w obrębie instalacji w sektorze energetycznym.